

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВИТИ ДО
ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ В УМОВАХ
ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

*Романова Т. А., старший викладач
Національний університет «Запорізька політехніка»*

Основами концептуальних підходів до підготовки студентів спеціальності «Спеціальна освіта» є: розвиток соціальної моделі ставлення суспільства до осіб з інвалідністю; розвиток соціально-інклюзивної моделі в освіті; інституціональний період розвитку інклюзивної педагогіки як науки про освіту дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі [5, с. 49].

Підготовка майбутніх фахівців зі спеціальної освіти до формування толерантності дітей в інклюзивному освітньому середовищі – є процесом цілеспрямованої та організованої взаємодії з метою формування толерантності як особистісної якості, що виявляється в поведінці та вчинках дітей, ціннісному ставленні до себе й до інших, у здатності до взаємодії з ними.

Методологічні основи вивчення толерантності заклав Г. Олпорт, який розглянув не лише різні аспекти упереджень, але і їхній зворотний з психологічної точки зору феномен – толерантність. Учений виокремив низку характеристик толерантної людини: висока ментальна гнучкість; толерантність до невизначеності; здатність до емпатії; критичність до себе, що зменшує схильність переносити свою провину і відповідальність на інших; почуття гумору.

У педагогіці поняття «толерантність» визначається як така риса особистості, яка проявляється в готовності приймати людину такою, якою вона є і взаємодіяти на засадах згоди і порозуміння і знаходить виявлення у повазі й визнанні рівності, прагненні до порозуміння з іншими, уникнення тиску і домінування [2, с. 12].

Толерантність щодо людей з особливими потребами – це «здатність бачити в людині з інвалідністю саме іншу людину, а не її інвалідність – людину іншої зовнішності, поведінки, носія інших цінностей, логіки мислення, усвідомлення її права бути іншою, відмінною» [3, с. 64].

Проблема толерантності щодо осіб з обмеженими можливостями у сучасному суспільстві є актуальною, особливо гостро постає питання з толерантним ставленням в дитячому колективі. «Впровадження інклюзивної освіти – це вагомий крок у розв'язанні цієї проблеми. І успіх у її реалізації лягає на плечі і психологів, і педагогів, і батьків, і дітей. Адже ще досить часто ми зустрічаємось з інтолерантним ставленням дітей до однолітків із особливими потребами. Значна частина із них загалом не готові до спільного навчання з такою категорією дітей. Причинами інтолерантності у ставленні до однолітків з особливими освітніми потребами є ставлення батьків і педагогів, якими не здійснюється крок до налагодження контакту з дітьми з особливими потребами, не враховуються їх потреби і немає активного прагнення до «включення» дітей у взаємодію з іншими суб'єктами освітнього процесу. Також однією з причин виступають власні переконання, недостатня інформованість про особливості осіб з особливими потребами, бар'єри страху та «інакшості» [4, с. 111].

Інклюзивне навчання – це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчально-виховного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-

пізнавальної діяльності таких дітей [6].

Інклюзивне виховання – це діяльність, яка відбувається в різних ситуаціях взаємодії педагога й вихованців у процесі психолого-педагогічного та соціального супроводу їхньої навчальної, ігрової, трудової, дозвільної та інших видів активності й спілкування з метою розвитку особистості чи окремих індивідуальних якостей кожного члена групи, у складі яких є діти з особливими освітніми потребами [1].

У процесі підготовки майбутніх фахівців зі спеціальної освіти до формування толерантності дітей в інклюзивному освітньому середовищі необхідно готувати студентів до цілеспрямованої та організованої взаємодії з метою формування толерантності як особистісної якості, що виявляється в поведінці та вчинках дітей, ціннісному ставленні до себе й до інших, у здатності до взаємодії з ними. Необхідно формувати у студентів усвідомлення того, що переваги толерантного інклюзивного виховного середовища є очевидними.

Методика виховання толерантності ґрунтується на знанні індивідуальних особливостей дітей, взаємин між дітьми у колективі. Після того, як психолог чи корекційний педагог проаналізують певну ситуацію, вони здійснюють пошук ефективних форм виховання в дітей толерантності, визначають конкретний зміст цієї роботи.

Освітня практика показує, що розв'язати ряд виховних завдань можна саме завдяки впливу толерантного середовища.

Завданням створення такого середовища є: розвиток вольової сфери; виховання позитивного ставлення до людей; розвиток емпатії; розвиток навичок саморегуляції.

Толерантне середовище – це, перш за, все гуманні та демократичні стосунки між усіма учасниками навчально-виховного процесу, які базуються на взаємоповазі, взаєморозумінні, готовності до сприйняття людей інших поглядів, звичаїв, традицій; це співробітництво у атмосфері

поваги, теплоти, людяності, комфортності; це сформоване вміння сприймати кожного члена колективу як особистість.

Отже, забезпечити підготовку майбутніх фахівців зі спеціальної освіти до формування толерантності дітей в інклюзивному освітньому середовищі можна завдяки, наприклад, таким формувальним заходам, як: методичні семінари «Толерантність у контексті інклюзивної освіти в закладі освіти», «Сутність і завдання толерантного розвивально-виховного середовища в інклюзивному класі»; дискусії «Моделювання педагогічно комфортного розвивально-виховного середовища як основної умови інклюзивного навчання дітей з особливими потребами»; круглі столи «Цінність життя», «Неповторність та унікальність кожної людини».

Література:

1. Демченко І. І. Сутність поняття «інклюзивна педагогіка» URL: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/902/1/INKLUC_PEDAGOGIKA_tesy.pdf.

2. Бондар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен. *Рідна школа* : науково-педагогічний журнал. 2011. № 3. С. 10–14.

3. Заверико Н. В., Соловійова Т. Г. Виховання толерантності у школярів як умова розвитку інклюзивної освіти в Україні. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка* : збірник наукових праць. 2018. № 29. С. 60–66.

4. Кулаков Р. С., Кулакова Л. М. Формування толерантного ставлення молодших школярів до дітей з особливими освітніми потребами. *Психологія: реальність і перспективи*. 2021. Вип. 16. С. 106–112.

5. Мартинчук О. В. Концепція підготовки майбутніх фахівців у галузі спеціальної освіти до професійної діяльності в інклюзивному освітньому середовищі. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна»*. 2018. № (1) С. 49–53.

6. Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо особливостей доступу осіб з ООП до освітніх послуг», положення якого закріплюють право на освіту осіб з ООП. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>.